

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол Вченої ради МДУ
22.04.2015 №7

Наказ МДУ
27.04.2015 № 156

КОНЦЕПЦІЯ

**мовної підготовки здобувачів вищої освіти
у Маріупольському державному університеті**

Розробники:

І.В.Соколова, доктор пед. н., професор

О.Г.Павленко, кандидат філолог. н., доцент

1. Загальні положення. Мета Концепції

Концепція мовної підготовки здобувачів вищої освіти у Маріупольському державному університеті (далі – Університет) визначає

- загальні підходи до організації мовної підготовки здобувачів на різних рівнях вищої освіти, які узгоджуються з Рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань мовної освіти,
- структуру мовної підготовки на спеціальностях, де ІМ вивчається у циклі нормативних або вибіркових дисциплін (далі – немовні спеціальності); кредитне навчальне навантаження дисципліни в освітньо-професійних, освітньо-наукових і наукових програмах;
- вимоги до змісту, організації, навчально-методичного забезпечення освітнього процесу з іноземних мов на першому (бакалаврському), другому (магістерському) освітніх рівнях, а також науковому (докторському) рівні.

Концепція

- базується на Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти
- враховує визначені Радою Європи кваліфікаційні рівні володіння іноземною мовою (A1 – C2) для подальшого забезпечення ефективного спілкування у межах європейського простору. Дескриптори для кожного рівня подано у Додатку 1.

Елементарний користувач	A	A1 – початковий	A2 – середній
Незалежний користувач	B	B1 – рубіжний	B2 - просунутий
Досвідчений користувач	C	C1 – автоматичний	C2 – компетентний

- враховує: рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції випускників середньої школи (*B-1+*); вступний рівень абітурієнтів, який може бути нижчим рівня B1; бажання здобувача розпочати вивчення однієї з іноземних мов (ІМ) в Університеті : англійської, німецької, французької, італійської, новогрецької тощо;
- спирається на нормативні і методичні документи Університету, в яких визначено базові положення організації освітнього процесу, проведення атестації, формування освітніх програм за рівнями вищої освіти.

Впровадження Концепції розпочинається з 2015/2016 навчального року на всіх рівнях вищої освіти з щорічним моніторингом якості мовної підготовки здобувачів вищої освіти.

2. Мета і принципи мовної підготовки здобувачів вищої освіти

Мета мовної підготовки здобувачів вищої освіти в Університеті полягає у забезпеченні комунікативних потреб здобувачів вищої освіти у різних *сферах спілкування*: академічній, професійній (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраним фахом), науковій (для проведення і презентації результатів науково-дослідної роботи), суспільно-політичній і соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування у полікультурному середовищі, особистісного культурного розвитку), а також для виховання гармонійної особистості, що здатна до міжкультурного діалогу.

Мовна підготовка в Університеті ґрунтується на таких принципах:

загальнодидактичних: релевантності або орієнтації на сучасні вимоги суспільства і професійні потреби студентів; єдності навчання, особистісного розвитку й виховання; системності та послідовності формування іншомовної комунікативної компетентності згідно із кваліфікаційними рівнями; наступності й перспективності різних рівнях вищої освіти; диференціації та індивідуалізації змісту, форм і технологій навчання ІМ; міжкультурного діалогу;

лінгводидактичних: комунікативності, професійної спрямованості мовного і мовленнєвого матеріалу, взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності, етапності та концентричності в поданні мовного матеріалу, його комплексної та ситуативно-тематичної організації, функціональності відбору мовного матеріалу, опори на текст як основну одиницю навчання.

3. Організація і результати мовної підготовки здобувачів

Організація мовної підготовки відбувається на всіх рівнях вищої освіти шляхом:

- включення дисциплін (Основна іноземна мова, Іноземна мова професійного спрямування, Іноземна мова у професійному середовищі, Іноземна мова для наукових цілей) у програми підготовки здобувачів;
- організації факультативного вивчення іноземних мов (групові й індивідуальні заняття) як додаткову освітню послугу для здобувача з метою досягнення певного кваліфікаційного рівня;
- організації дистанційних курсів за цільовим і професійним спрямуванням як додаткову освітню послугу.

Вивчення другої іноземної мови як дисципліни вибіркового циклу передбачено тільки для студентів денної форми навчання.

Структуру і результати мовної підготовки здобувачів подано у таб.1 і 2.

Таблиця 1.

Структура мовної підготовки здобувачів вищої освіти

(іншомовні навчальні досягнення з першої іноземної мови відповідають рівню B-1+ або нижче)

“бакалаврський” рівень вищої освіти				“магістерський” рівень вищої освіти		Докторський рівень
Роки навчання за програмами				Роки навчання за програмами		Роки навчання за програмами
1	2	3	4	1 (5)	2 (6)	
Статус навчальної дисципліни у програмі						
Нормативна Основна іноземна мова Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ	Дисципліна за вибором Іноземна мова професійного спрямування Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ			Нормативна Іноземна мова у професійному середовищі Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ		Нормативна Іноземна мова для наукових цілей Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ

Кваліфікаційний рівні володіння іноземною мовою			
B1 рубіжний або B2 “Просунутий”	B2 “Просунутий” або C1 “Автономний”	C1 “Автономний”	C1 “Автономний” або C2 – компетентний

Таблиця 2.

Структура мовної підготовки здобувачів вищої освіти
(вступний рівень не визначено)

“бакалаврський” рівень вищої освіти				“магістерський” рівень вищої освіти		Докторський рівень
Роки навчання за програмами				Роки навчання за програмами		Роки навчання за програмами
1	2	3	4	1 (5)	2 (6)	
Статус навчальної дисципліни у програмі						
Не вивчається	Дисципліна за вибором студентів			Дисципліна за вибором студентів		В основній програмі не передбачено
	Друга іноземна мова Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ			Друга іноземна мова Додатково: факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ		Друга іноземна мова для професійних цілей Факультатив (дистанційний курс) для підвищення рівня володіння ІМ
Кваліфікаційний рівні володіння іноземною мовою						
		A1 – початковий		A2 – середній		A2 – середній або B1 рубіжний

4. Зміст мовної підготовки

Зміст мовної підготовки спрямовано на формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів на кожному рівні вищої освіти як здатності реалізовувати вміння і навички в академічній, професійній, науковій, та соціально-громадянських сферах комунікації:

академічна – сфера комунікації, яка безпосередньо пов’язана з навчальним процесом з напрямку (спеціальності), що організований в університеті;

професійна – сфера комунікації, яка передбачає володіння особою з вищою освітою повним комплексом знань, умінь та навичок, які характерні для окремої професії;

наукова – сфера комунікації, яка передбачає володіння особою з вищою освітою повним комплексом знань, умінь та навичок, які необхідні для проведення наукового дослідження, опрацювання джерел і презентації результатів науково-дослідної роботи;

соціально-громадська – сфера комунікації, в якій особа з вищою освітою виконує свої обов’язки як людина суспільства, що залучена в різні види спілкування з різноманітними цілями.

Зміст навчання мов структурується за чотирма наскрізними змістовими лініями – **мовленнєвою, мовною, соціокультурною і діяльнісною (стратегічною).**

Мовленнєва змістова лінія визначає зміст роботи над формуванням комунікативної компетентності здобувачів, що передбачає гармонійний розвиток умінь в основних видах

мовленнєвої діяльності. Це вміння сприймати й розуміти мовлення, самостійно створювати усні і письмові, діалогічні й монологічні висловлювання різних типів, стилів, жанрів мовлення в різних сферах життя і професійної діяльності, користуватися різновидами слухання й читання, вести діалог у ситуаціях спілкування з додержанням вимог мовленнєвого етикету, правильно й комунікативно доцільно висловлювати свої думки, аналізувати тексти, оцінювати і вдосконалювати власну мовленнєву діяльність, оволодівати риторичними навичками тощо.

Мовна змістова лінія містить основні мовні одиниці, поняття, факти, закономірності, що забезпечує обсяг знань, оптимальний для формування мовленнєвих умінь і навичок студентів для реалізації комунікативних і професійних намірів.

Соціокультурна змістова лінія є інтегративною, передбачає зв'язок навчання мови й мовлення з формуванням соціокультурної компетенції, що забезпечує єдність змісту і форми спілкування, визначає сферу відношень, орієнтовну тематику текстів, теми висловлювань, вимоги до відповідних умінь і навичок.

Діяльнісна (стратегічна) змістова лінія має суто процесуальний характер, спрямована на забезпечення систематичного розвитку мисленнєвих здібностей студентів у процесі навчання мови, на оволодіння базовими мисленнєвими прийомами і методами – порівнянням, узагальненням, моделюванням, а також на усвідомлення студентами структури своєї пізнавальної діяльності від постановки мети до одержання результатів, вироблення стратегії індивідуального стилю діяльності, формування в студентів здатності самостійно здобувати знання, уміння фіксувати й оцінювати сприйняту інформацію, працювати колективно в умовах вибору, пошуку, дослідження тощо.

Усі змістові лінії органічно поєднуються, залишаючись водночас відносно автономними складовими змісту мовної підготовки здобувачів в Університеті.

5. Навчально-методичне забезпечення мовної підготовки

На підставі прийнятої Концепції в Університеті розробляються :

- освітні і наукові програми підготовки здобувачів вищої освіти з таким кредитним навантаженням:

Основна іноземна мова

1 курс першого (бакалаврського) рівня – нормативна частина - 150 годин, 5 кредитів ЄКТС; форма контролю 2 семестр – іспит з використанням діагностичного тесту для визначення рівня володіння іноземною мовою.

2-4 курси першого (бакалаврського) рівня - варіативна частина 180 годин 9 кредитів ЄКТС (по 3 кредити кожна вибіркова дисципліна); форми контролю 4 семестр – залік, 6 семестр – залік, 8 семестр – іспит з використанням діагностичного тесту для визначення рівня володіння іноземною мовою. Кількість годин може бути збільшено, якщо це передбачено у профілі програми.

Іноземна мова у професійному середовищі

Другий (магістерський рівень) – нормативна частина – 90 годин, 3 кредити ЄКТС. Форма контролю – 2 семестр - іспит з використанням діагностичного тесту для визначення рівня володіння іноземною мовою. Кількість годин може бути збільшено, якщо це передбачено у профілі програми.

Іноземна мова для наукових цілей

Докторський рівень – нормативна частина – 150 годин, 5 кредитів ЄКТС. Форма контролю – іспит (кандидатський).

Друга іноземна мова (тільки для студентів денної форми навчання)

3-4 курси першого (бакалаврського) рівня - варіативна частина (за вибором студента) 180 годин, 6 кредитів ЄКТС; форма підсумкового контролю – залік з використанням діагностичного тесту для визначення рівня володіння іноземною мовою.

Другий (магістерський рівень) – варіативна частина (за вибором студента) 90 годин, 3 кредити ЄКТС; форма підсумкового контролю – залік з використанням діагностичного тесту для визначення рівня володіння іноземною мовою.

- Рівневі (діагностичні) тести (Placement Tests) для визначення рівня володіння іноземною мовою на певному етапі мовної підготовки за європейськими стандартами.
- Програма моніторингу і діагностичний інструментарій для визначення якості мовної підготовки здобувачів вищої освіти кафедрами, що забезпечують реалізацію освітніх і наукових програм на рівнях вищої освіти.
- Дистанційні курси з навчання іноземних мов (за цільовим і професійним спрямуванням).
- Програми для факультативного вивчення іноземних мов.
- Навчально-методичні комплекси для вивчення іноземних мов на всіх рівнях вищої освіти відповідно до визначених в Університеті вимог.

6. Умови реалізації концепції мовної підготовки

1. Визначення сфери відповідальності мовних (філологічних) кафедр для забезпечення виконання Концепції.
2. Кафедри, що забезпечують іншомовну підготовку здобувачів вищої освіти, керується документами Ради Європи: «Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання», «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання», «Європейський мовний портфель», «Приведення екзаменів з мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти», а також вимогами до євроекзаменів.
3. Особлива увага приділяється підвищенню кваліфікації та професійного розвитку викладачів за допомогою «Портфелю викладача» (Teacher Development Portfolio), запропонованого Європейською Радою а також шляхом участі у мовних курсах (стажуваннях), методичних семінарах, проектах міжнародних організацій, інституцій (Інститут Гете, Британська Рада тощо). В основі Портфелю викладача лежить принцип безперервного розвитку, планування фахового вдосконалення і самостійної оцінки проведеної роботи викладача.
4. На заняттях з іноземної мови і у самостійній роботі широко запроваджуються мультимедійні технології, використовуються онлайн ресурси (як-от LearnEnglish, TeachingEnglish, «Портфель студента» – «Student personal development portfolio» тощо).
5. Формування груп для вивчення іноземних мов на непрофільних факультетах відбувається з урахуванням: рівня сформованості іншомовної комунікативної компетенції здобувачів; професійних цілей вивчення мови (початковий рівень, друга мова тощо); форми навчання (денна, заочна), а також на основі загальних підходів, які щорічно визначаються в Університеті до початку нового навчального року.

6. Організація дистанційних курсів з іноземних мов відбувається з урахуванням визначених в Університеті вимог.

Додаток 1

Рівні володіння іноземною мовою за Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти

Елементарний користувач А	A1 Розуміння і використання побутової загальнозживаної лексики, а також елементарних речень, необхідних для реалізації конкретних потреб. Уміння представити себе / когось, ставити запитання і давати відповіді про деталі особистого життя. Здійснювати комунікацію на простому рівні.
	A2 Розуміння фрази та широко вживаних виразів, необхідних для повсякденного спілкування у сферах побуту, особистого та соціального життя. Спілкування у простих і звичайних ситуаціях, де необхідний простий і прямий обмін інформацією на знайомі та звичні теми.
Незалежний користувач В	B1 Розуміння основного змісту чіткого нормативного мовлення на загальнозживану тематику; орієнтація в мовному просторі (зокрема, під час перебування або подорожі у країні, мова якої вивчається); вміння висловитись на знайомі теми або теми особистого зацікавлення; навести стислі пояснення і докази щодо дискусійних точок зору.
	B2 Розуміння основної ідеї тексту як за конкретною, так і абстрактною темою, участь у спеціалізованих дискусіях за своїм фахом; спілкування з носіями мови з таким ступенем швидкості та спонтанності, який не завдає труднощів жодній із сторін; вміння чітко, детально висловлюватись на широке коло тем, виражаючи свою думку з певної проблеми, наводячи різноманітні аргументи ствердження / заперечення.
Досвідчений користувач С	C1 Розуміння складних та об'ємних текстів, розпізнавання прихованих значень; швидке і спонтанне використання висловлювань без помітних ускладнень, пов'язаних з пошуком засобів вираження; ефективне і гнучке користування мовою у суспільному житті, навчанні та у професійних цілях; чітке, логічне, послідовне висловлювання на складні теми, демонстрація свідомого володіння граматичним матеріалом.
	C2 Вільне розуміння практично всього того, що чується або читається; використання інформацію з різних усних чи письмових джерел з подальшим її узагальненням та аргументованим викладом; спонтанне, досить швидке і точне висловлювання з подальшою диференцією найтонших відтінків смислу у досить складних ситуаціях